

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataide

2024

Viivi Osmonen

Luontosuhde taiteessani

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataide

2024 | 31

Viivi Osmonen

Luontosuhde taiteessani

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni pohdin luonnon ja ulkona työskentelyn merkitystä taiteelleni. Avaan tekstissä taiteellista prosessiani sekä esittelen taiteilijoita, jotka työskentelevät samojen teemojen ja materiaalien parissa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on auttaa minua hahmottamaan taiteellista työskentelyäni ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä edistää taiteeni sanallistamista.

Avaan opinnäytetyössäni työskentelyäni työpäiväkirjan tekstien avulla sekä laajemmin havainnointiin, muisteluun ja luonnosteluun syventyvissä kappaleissa. Lähteinä olen hyödyntänyt muiden taiteilijoiden teoksien ja lehtihaastatteluiden lisäksi dokumenttisarjaa, radio-ohjelmaa sekä kaunokirjallisuutta.

Asiasanat:

ulkoilmamaalaus, tekstiilitaide, luonto

Bachelor's / Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Fine arts

2024 | 31

Viivi Osmonen

My relationship with nature in my art

In my research thesis, I reflect on the importance of nature and plein-air painting for my art. In the text, I open my artistic process and introduce artists who work with the same themes and materials. The purpose of my thesis is to help me outline my artistic work and the factors that influence it, and to help me verbalize my art.

In my thesis, I explore my work through the texts in my work diary and in the broader chapters that delve into observation, recollection and sketching. As sources, I have used other artists' works and newspaper interviews as well as a documentary series, a radio programme and literature.

Keywords:

plein-air painting, textile art, nature

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Ulos maalaamaan	6
2.1 Luontosuhde	9
2.2 Luontoikävä	11
3 Havainnointi	15
3.1 Luonnostelu	16
3.2 Muistelu	19
4 Tekijyydestä	21
4.1 Tekstiilitaide	22
4.2 Työskentelytahti	24
5 Väreistä	27
6 Lopuksi	30
Lähteet	31

Kuvat

Kuva 1. Viivi Osmonen. Pian tulvii	7
Kuva 2 Fanny Tavastila. I Vinterträdgården.....	13
Kuva 3 Viivi Osmonen. Puututkielma	18
Kuva 4 Sannu Vaarala. Earthy Neons	23
Kuva 5 Viivi Osmonen. Miltä kesä tuntuikaan.....	28

1 Johdanto

Kuvaan taiteessani maisemia ja erityisesti puutarhoja, joissa ihmisen rakentama ympäristö ja kasvit kohtaavat. Maalaan ulkona puutarhassa teoksia, jotka eivät ole yksi yhteen todellisuuden kanssa. Teoksissani sekoittuvat kesämuistot työskentelyhetken sääolosuhteisiin ja eri luontomuistot aina lapsuudesta asti. Palaan luontohetkiin, kun työskentelen tekstiilitaiteen parissa työhuoneellani, jossa korret ja kasvit saavat kolmiulotteisen muodon.

Käsittelen tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni luontosuhdettani ja sitä, miten se näkyy taiteessani. Käsittelen aiheittani samankaltaisten teemojen ja materiaalien parissa työskentelevien taiteilijoiden kautta. Pohdin ulkona maalaamisen merkitystä taiteelleni ja sitä, miten ulkona työskenteleminen vaikuttaa luovuuteeni. Vertailen ulkona ja sisällä työskentelyn eroja. Mietin puutarhojen merkitystä ja luontoikävää, joka nostaa päätänsä kaupunkiympäristössä. Pohdin myös tekemistä, millainen yhteys tekstiiliveistoksilla ja ulkoilmamaalauksilla on. Mitä uutta tekstiiliveistokset tuovat aiheeseeni? Tavoitteenani on syventyä taiteellisen työskentelyni lähtökohtiin. Opinnäytetyön kirjallisen osuuden tarkoituksena on auttaa minua taiteeni sanoittamisessa.

Opinnäytetyöni lähtee liikkeelle ulkona maalaamisesta, joka on ollut käännekohta taiteelliselle työskentelylleni. Ulkona maalaamisesta siirrytään puutarhaan ja luontoikävään, jotka ovat toistuvia aiheita teoksissani. Seuraavissa luvuissa pohdin luonnostelua sekä luonnostelemattomuutta, havainnointia ja muistelua. Neljännessä luvussa keskityn tekijyyteen ja tekstiilitaiteeseen. Vertailen tekstiilitaiteen ja maalauksen työskentelytahtia. Viidennessä luvussa käsittelen värejä, joista innostun ulkona kulkiessa yhä uudelleen. Hyödynnän opinnäytetyössäni työpäiväkirjamerkintöjäni, jotka ovat tekstissä kursivilla. Olen valinnut lähteiksi tekijöitä, jotka innoittavat minua.

2 Ulos maalaamaan

Sisällä maalaaminen aiheutti kurkkukipua, enkä halunnut, että oireet pahentuisivat, joten aloin maalata ulkona. Olin tottunut työskentelemään sisällä, joten ulos siirtyminen vaati omalta mukavuusalueeltani poistumista. Yhtäkkiä tekeminen määräytyi sään mukaan. Etsin sopivaa maalauspaikkaa, mutta kaupungista ei löytynyt ulkotilaa, jossa saisin tarpeeksi omaa rauhaa. Koetin maalata lähipuistossa, mutta julkinen tila tuntui paljaalta. Olin maalaushetkissä liian valppaana, enkä pystynyt sulkeutumaan omaan kuplaani. Sopiva maalauspaikka löytyi lapsuudenkotini puutarhasta, jossa olin maalannut jo 4-vuotiaana.

Luonto vaikutti inspiraatiooni voimakkaasti ja luominen tuntui helpommalta. Ympäristössä riitti tutkittavaa: kukkapenkit, hyötykasvit, koriste puut ja lampi lumpeineen. Ulkona maalaaminen tuntui siellä paljon luonnollisemmalta, enkä kaivannut enää työhuoneelle. Teosteni aiheet olivat jo pidempään liikkuneet puutarhassa ja puoliesittävässä luonnossa, joten oli helpottavaa, kun olin aiheeni ympäröimänä. Minun ei tarvinnut keksimällä keksiä luontomaisemia maalauksiini tai turvautua kännykällä otettuihin kuviin. Koen, että pääsen maalausteni ajatuksissa pidemmälle, kun en ole vain oman mielikuvituksen ja muistojeni varassa.

Maalausteni tavoitteena ei ole muistuttaa yksi yhteen edessä näkyvää maisemaa vaan kiinnitän huomiota kokemaani: aistimukseen, tuoksuihin, lämpötilaan ja tunnelmaan. Tähän en pysty sisällä maalatessa, ja ajatus sisällä maalaamisesta tuntuu jopa ahdistavalta. Ulkona maalaaminen tuntuu merkityksellisemmältä.

13.11.2023

Maalasin viikonloppuna pikkuisia tauluja. Ei ollutkaan vielä pakkasta! Maalasin viinirypälekatoksen alla, koska satoi kaatamalla. Lampi tulvi nurmikolle asti. Rankkasade kuulosti ihanalta ja se sulki minut täysin omaan luovuuskuplaani. Puutarhan kasvit olivat jo ihan kuolleita mutta sade vei ajatukset kesän vehreyteen, josta en malttaisi päästää irti. (Osmonen 2024.)

Kuva 1. Viivi Osmonen. Pian tulvii, 20 cm x 20 cm, öljyväri kankaalle, 2023.

Ulkoilmamaalaaminen pitää minut kiinni ajassa. Maalausteni maisemat muuttuvat samaan tahtiin luonnon kanssa. Vaikka haluaisinkin pitää kiinni kesäisistä maisemista, maalaushetken sääolosuhteet ja vuodenaika tuovat väkisinkin omat lisänsä teokseen.

Joskus isoimmat ulkoilmamaalaukset eivät valmistu yhdessä päivässä, ja silloin saatan maalata puutarhan eri paikoissa. Näin maalauksiini tulee palasia sieltä täältä ja teoksen synty muistuttaa puutarhassa käyskentelyä.

Ulkona maalaamisesta on tullut minulle normaalia ja sisällä maalaaminen tuntuu tällä hetkellä haastavammalta. Tunnen kuitenkin suurta paloa maalaamisen äärelle kylminäkin vuodenaikoina, joten maalaan sisätiloissa akvarelleilla. Tekeminen takkuilee sisällä huomattavasti enemmän, koska akvarellit ovat akryyliä ja öljyvärejä vieraampi tekniikka minulle, enkä ole luonnon ympäröimänä maalaushetkellä. Maalaukset eivät etene yhtä saumattomasti ja olen useammin pettynyt lopputulokseen. Työstän muutamaa akvarellimaalausta kerralla ja kuuntelen musiikkia, johon on lisätty luontoääniä, kuten sateen ropinaa ja linnunviserrystä. Edellä mainituilla on minuun rentouttava ja inspiroiva vaikutus, koska ne häivyttävät sisätilan tuntua.

Taidemaalari Anna Retulainen kertoo haastattelussaan rakastavansa sitä, että hänen elämänsä on ulkona. Retulainen maalaa puutarhassaan akvarelli- ja öljyväriteoksia. Hän kertoo siirtolapuutarhansa olevan kuin maalaus ja omakuva hänestä itsestään. (Rinta-Tassi 2022.) Puutarhaa hoitaessa ja kukkia istuttaessa tehdään valintoja, jotka voivat edustaa puutarhan omistajan persoonaa ja mieltymyksiä. *Puutarha kuin maalaus* -videossa Retulainen sanoo jokaisen kasvin olevan hänelle tärkeä, vaikka ne saattavatkin löytyä lopulta kompostista. Maalattava aihe on jo piirtynyt hänelle muistiin, eikä aihetta tarvitse enää maalatessa miettiä. (Sara Hildénin taidemuseo 2022.) Retulainen kertoo haastattelussaan, ettei päättä koskaan etukäteen mitä tekee, vaan kokonaisuus muodostuu työn edetessä. Merkittävimpänä teoksena hän pitää puutarhaansa. (Vienola 2020.)

Odotan sitä, että minullakin on oma puutarha, jossa voin maalata. Omassa puutarhassa työskenteleminen toisi varmasti lisämerkityksiä tekemiseen, sillä maalausten maisemien hyväksi on tehnyt paljon työtä kasvien istuttamisesta lähtien.

Retulaisen pohdinta puutarhan omakuvallisuudesta on minusta kiinnostava. Olen työstänyt opinnäytetyöni tekstiiliveistosta kuin puutarhaa. Olen kasvattanut kasveja, kiinnittänyt niitä toisiinsa ja antanut niiden kiipeillä rakenteissa. Lopputuloksena on teos, joka tuntuu eniten omakuvalta, kuin mikään muu aikaisemmin tekemäni teos, vaikkei siinä näy ihmistä.

2.1 Luontosuhde

Luontosuhteella tarkoitetaan yksilön suhtautumista luontoon ja sitä, miten ihminen viettää aikaa luonnossa. (Marjakangas 2016). Minua kiinnostavat paikat, joissa kasvit ja ihmisen rakentama kohtaavat. Tarjoamme puutarhoissa kasvutilan kasveille, sommittelemme ja hoidamme. Puutarhat tuntuvat turvallisilta ja suljetuilta piilopaikoilta, joissa voin rentoutua.

Kolmiosaisessa dokumenttisarjassa *Luonto, ihminen ja taide* syvennyttään taidehistorioitsija James Foxin kanssa luonnon ja taiteen yhteiseen historiaan. Sarjan toisessa jaksossa puhutaan taolaisuudesta, jossa kaikki elämä mielletään erityiseksi. Kiinalaisissa maisemamaalauksissa ihminen on osa luontoa ja ihmisen tulee olla nöyrä sen edessä. Ajatus oli valloilla myös Japanissa ja luonnon edessä nöyryminen on yhä joillekin elämän perusta. (Luonto, ihminen ja taide 2021.)

Zen-buddhalainen munkki, puutarhasuunnittelija ja taiteilija Shunmyo Masuno viettää aikaa luonnossa meditoiden. Masuno tuntee, miten hänen ruumiinsa ja sielunsa puhdistuvat, kun hän on vuorten ja puiden ympäröimänä. Luonto on hänelle olevainen ja opettaa hänelle totuuden maailmasta. Zen-buddhalaisuudessa luontoa pidetään niin monimutkaisena asiana, ettei ihmismieli pysty ymmärtämään sitä ja juuri se on kaunista. Masuno kertoo, miten puutarhat ovat tapa luoda tiloja, joissa ihminen pääsee lähelle luontoa.

Puutarhat ovat ihmisen käsitys siitä, millainen luonnon kuuluisi olla. Masunon lähtökohta suunnitteleminen puutarhoille on, että ne tarjoaisivat tilan, jossa ihminen voi pysähtyä miettimään omaa elämäänsä. (Luonto, ihminen ja taide 2021.)

Luonto tuntuu lohdulliselta, koska siellä tunnen itseni pieneksi. Pienyyden tunne tuo helpotusta, kun ymmärrän, ettei asioilla olekaan niin suurta merkitystä. Omat arkiset murheet saavat uuden mittaluokan ja samalla saan uusia ajatuksia elämän merkityksellisyydestä. Pohdin uudelleen, mihin haluankaan aikaani käyttää. Luonnossa en tunne olevani yhteiskunnan tuottava ratas, vaan osa jotain ikiaikaisempaa. Ulkona oleillessa kiitollisuus ja haikeus valtaavat samanaikaisesti mieleni. Haikeus kumpuaa ohikiitävistä hetkistä, joiden haluaisin kestävän ikuisesti. Ikiaikaisen maiseman äärellä oman elämän rajallisuus korostuu.

Kuvataiteilija Selma Haro kertoo etsivänsä merkityksellisyyden ja pyhyiden kokemusta niin elämässään kuin taiteessaankin. Hän tuntee kaipuuta paikkoihin, joissa voi vain olla – kaikkienensa. Nämä hetket toimivat hänelle välähdyksinä maailman ihmeellisyydestä. (Aarniosuo & Haro 2022.)

Haro maalaa teoksissaan suojaisia ja mystisiä maisemia. Hehkuvat maisemat tuntuvat paloilta paratiisista. Maalauksissa esiintyy usein lampia, polkuja ja vehreyttä. Haron maalaukset herättävät minussa samankaltaisia tunteita kuin luontohetket. Teosten kauneus ja mystisyys tuntuvat sekä riemastuttavilta että haikeilta.

Kuten Haron maalauksissa, minunkin teoksissani toistuvat usein samat paikat ja aiheet, kuten puutarha. Jokainen teos kuitenkin kertoo minulle omaa tarinaansa ja tallettaa omat tunnelmansa. Saatan käsitellä ulkoisesti yhteneväisissä teoksissa toisistaan paljonkin poikkeavia ajatuksia.

2.2 Luontoikävä

Dokumenttiohjaaja Petteri Saario sanoo ihmisen olevan eläin, jolla on lähtökohtainen kaipuu luontoon. Ennen aikaa tuli vietettyä enemmän ulkona, asui maalla tai kaupungissa. Saario ei pysty ajattelemaan elämää ilman luontoa, ja hän nauttii luontoelämyksistä, joiden saavuttamiseksi joutuu tekemään töitä. Kastuminen, hikoilu ja kylmyys ovat kommunikointia luonnon kanssa ja liian hyvillä varusteilla häivyttämme luontoa. Luontodokumenttisarja tarjoaa väylän luontoon monimutkaisen ja levottoman arjen keskelle. (Puheen Aamu 2016.)

Poden luontoikävää. Minua harmittaa ikkunasta avautuvan maiseman puuttomuus – parkkipaikat. Kun poden luontoikävää, kaipaen vihreyden tuomaa kotoisuuden tunnetta, innostusta ja kauneutta. Vehreys ei ole niin isosti läsnä arjessani kuin toivoisin sen olevan, sillä metsän ja puutarhan pariin täytyy erikseen lähteä. Haluaisin lisätä kaupunkimaisemaan puistoja ja puutarhoja, joissa voisin viettää aikaa ja rauhoittua. Luontoikävä-teema on ollut osa taiteellista työskentelyäni kolmannen vuoden Hiostamo-näyttelyn teoksista asti. Luontoikävään helpotusta löydän kasvitieteellisistä puutarhoista, kävelytien kivetysten välistä puskevista kasveista, metsäpoluista, juoksulenkeistä sateessa ja kaupunki-istutuksista. Vierailen Turun kasvitieteellisessä puutarhassa eri vuodenaikoina ja inspiroidun.

10.1.2024

Kävin viikonloppuna pitkästä ajasta kasvitieteellisen puutarhan sisätiloissa. Oli innostavaa kokea lämpö ja vihreys, kun ulkona on 20 astetta pakkasta. Kiinnitin tällä vierailukerralla erityisesti huomiota latvustoihin. Jotkut kasvit kukkivat monen metrin korkeudessa ja niitä piti katsella niska vääntyneenä. Katselin myös puumaisien kasvien runkoja, jotka kiemurtelivat itsensä ympäri. Sain lisäajatuksia taiteelliseen opinnäytetyöhöni ja tiedän taas hetken, miten teos voisi kasvaa. (Osmonen 2024.)

Kuvataiteilija Fanny Tavastila (Lokal n.d.) kertoo saavansa innoituksensa maalauksiin luonnosta. Tavastila kertoo luonnon olleen hänelle aina erittäin tärkeä. Hän tutkii teoksissaan strukturoidun ja orgaanisen ikuista tasapainoa. Hän saa inspiraatiota Talvipuutarhasta, joka on hänelle taianomainen paikka.

Silkkipainokuvissaan / *Vinterträdgården* (Talvipuutarhassa) hän kuvaa Talvipuutarhan rakennetun ja orgaanisen sekä sisäisen ja ulkoisen tilan suhteita. Silkkipainosarjan jokainen vedos on uniikki, sillä niissä on vaihtuvat väriyhdistelmät. Tavastilan teoksessa yhdistyy kiehtovalla tavalla tarkkaan rakennettu ympäristö ja villiintynyt luonto. Lennokas viiva rikkoo kuva-alaa. Tavastilan teosten hehkuvat värit vievät ajatukset tropiikkiin.

Kuva 2 Fanny Tavastila. I Vinterträdgården, 2021.

Samaistun Tavastilan ajatuksiin strukturoidun ja orgaanisen ikuisesta tasapainosta. Työskentelen puutarhassa, jossa ihmisen rakentama ympäristö, esteettinen näkemys ja orgaaninen luonto tasapainottelevat. Teoksissani usein kasvit ottavat vallan, mutta lopputulos on kuitenkin minun esteettinen näkemykseni. Mallauksissani kuvaan strukturoidun ja orgaanisen tasapainottelua rauhallisilla värialueilla ja villeillä siveltimen vedoilla.

3 Havainnointi

15.9.2023

Poimimme kesällä karviaisia tihkusateessa ja halusin tallettaa hetken tekstiiliveistokseksi. Huomasimme, että karviaisissa on piikit ja ihmettelin, miten en ollut aiemmin tiennyt sitä. Marjoja oli ennätysmäärä ja ne kimmelsivät märkinä. (Osmonen 2024.)

Kuljen ulkona kiinnittäen huomiota luonnon pieniin yksityiskohtiin. Ihastelen vehreitä kohtia uudestaan kerta toisensa jälkeen. Joskus havainnointi tuntuu raskaalta. Välillä tuntuu siltä, etten saa aivojani tauolle. Kun näen jotain kiinnostavaa tai kaunista, otan paineita muistamisesta. Pelkään, että unohdan näkemäni, vaikka haluaisin palata siihen taiteessani. Joskus piirrän pienen muistiinpanon muistilapulle. Toisinaan otan kuvan muistin avuksi, mutta kännykän kuvista jää paljon ulkopuolelle. Niiden avulla voin kuitenkin päästä käsiksi omiin muistikuviin tilanteista. Koetan myös luottaa alitajuntaani ja toivon, että muistot kumpuavat sieltä kuin itsestään, kun alan työskentelemään.

Ulkona maalatessa havaitsen maiseman lisäksi sään ja äänet. Ne tuovat ison lisän maalaushetkeen ja työskentely tuntuu immerssiivisemmältä. Upottavat maalaushetket tuntuvat rentouttavilta ja antoisilta. Niiden jälkeen näen hetken selkeämmin. Sisällä työskenteleminen ei tunnu parhaimpinaan päivinä yhtä kokonaisvaltaiselta kuin ulkona maalaaminen.

Kuvataiteilija Katja Tukiainen (2022, 69) käsittelee työpäiväkirjatekstissään immerssiivisyyttä. Tukiainen pohtii, voisiko katsoja kokea immerssiivisen teoksen kautta samanlaista kokonaisuena olemista, jonka Tukiainen kertoo saavuttavansa joskus työskentelyssään. Hän kuvailee immerssiivisyyttä kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi, jolloin on vain olemassa ja läsnä tilanteessa. ”Olen osa mitä katson”, Tukiainen kirjoittaa. Parhaimmillaan immerssiivisyyden kokemuksessa unohtaa oman erillisyytensä ihmisolentona.

Maalaushetket puutarhassa tuntuvat ihanan intensiivisiltä. On virkistävää olla läsnä vain siinä hetkessä, koska arkielämä on täynnä ylimääräisiä ärsykeitä. Tukiaisen tavoin minäkin tunnen olevani osa sitä maisemaa, jota puutarhassa

katson. Olen osa jotain iکیاikaista ja merkitykseni yksilönä pienenee, mikä tuntuu lohdulliselta. Havittelen teoksissani samankaltaista immersivisyyden kokemusta, mitä itse koen puutarhassa ollessani. Ihailen Tukiaisen teosten vahvaa omaa maailmaa ja tavoittelen teoksissani samanlaista omaa kuplaa.

3.1 Luonnostelu

Tekstiilitaide on maalausta uudempaa minulle, joten taiteellisen opinnäytetyöni veistoksen aloittaminen vaati luonnostelutyötä. Hahmottelin kasviryppäitä ja koetin yksinkertaistaa piirustuksiani, jotka yleensä ovat niin täynnä viivoja, etten saa niistä itsekään myöhemmin selvää. Keskityin pohtimaan, miten veistokseni pysyy pystyssä. Tämä vaati ajattelutyötä, sillä melkein kaikki aiemmat teokseni ovat seinälle ripustettavia. En kuitenkaan suunnitellut alkua pidemmälle eikä suunnitelmani ollut kiveen hakattu. Materiaali saa ohjata työskentelyäni ja teos kasvaa vapaasti.

Katja Tukiainen (2013, 186) toteaa, ettei tunne tyhjän kankaan pelkoa. Kun maali ei tottele, tai kun se ottaa oman muotonsa taiteilijan tahdosta riippumatta, Tukiainen tuntee halua. Tämä halu saa tarttumaan maalausvälineisiin kerta toisensa jälkeen. Tukiainen sanoo, että parhaimmillaan lopputuloksena syntyy jotain, mikä saa hänet itsensäkin ihmettelemään.

Maalaukseni alkavat maalaamalla, enkä hahmottele kankaalle mitään ennakkoon. Saatan ideoida päässäni väriyhdistelmiä ja sommitelmia, mutta ajatukset rönsyilevät maalatessa. En halua tietää, miltä valmis teos näyttää, ennen kuin teos on valmis. Jos suunnittelen teoksen liian valmiiksi ennen maalausprosessia, uskon sulkevani prosessin aikana tulevia tärkeitä ajatuksia ulkopuolelle.

Pidän luonnosmaisesta, rennon näköisestä maalausjäljestä. Marika Maijalan kuvitukset kirjassaan *Taikurin kukka* (Maijala 2022) ovat lennokkaita ja taidokkaita guassimaalauksia. Maalauksissa on mystinen tunnelma. Herkulliset värit, kerrokset, siveltimen jäljet, valon tuntu ja vihreän monet sävyt inspiroivat minua. Maijalan kirjassa pohditaan kasvien avulla, miten tärkeää jokaisen on

saada kasvaa omalla tavallaan. Tapahtumapaikkoina toimivat puutarha, kasvihuone ja rantakatu.

Vaikka pidän luonnosmaisesta jäljestä, sen saavuttaminen voi olla haastavaa. Teosten työstämistä saattaa jatkua liian pitkään, jolloin luonnosmaisuus ja rento jälki katoavat. Koetankin toisinaan suhtautua teoksiin kuin muistiinpanoina, jolloin ne ovat luonnosten kaltaisia. Maalasin sarjan pieniä ja nopeita akvarelliteoksia kesällä 2023 lapsuudenkotini puutarhassa. Katselin naapuripihan puita ja talletin niiden värejä maalauksiini.

Kuva 3 Viivi Osmonen. Puututkielma, akvarelli paperille, 18 x 16 cm, 2023.

3.2 Muistelu

Kuljin lapsena paljain jaloin ja poksauttelin jättipalsamin siemenkotia. Istuin juhannusruusupensaankeskellä varpaat vihreinä ja viihdyin mielikuvitusmaailmoissani. Kasvoin vehreän puutarhan keskellä, jossa maalasin suuren kiven päällä vesiväreillä.

Kun kasvit ovat kuolleet ja työskentelen sisällä, turvaudun muisteluun. Selaan kännykällä otettuja kuvia ja koetan muistella, miltä kesällä tuntui. Talvella teoksiin tulee mukaan enemmän mielikuvitusta haparoivien muistikuvien vuoksi.

Ennen ulkoilmamaalauksen aloittamista, turvauduin työskentelyssäni pääosin muisteluun. Luominen tuntui raskaammalta ja samojen muistikuvien toistamiselta. Kun maalaan ulkona, saan uusia luontomuistoja, joita muistella. Maalaushetkien intensiivisyys, aistit avoinna oleminen on luonut vahvan muistijäljen, johon on helppo palata.

Työskentelen ulkoilmamaalauksen parissa paikassa, josta minulla on paljon muistoja. Kun työskentelen minulle tutuissa maisemissa, teoksiin sekoittuu nykyhetken lisäksi muistoja lapsuudesta asti.

Kuvataiteilija Saija Starr (n.d.) kertoo maalaamisen olevan hänelle ajatusten jatketta. Hän maalaa muun muassa saaria ja puutarhoja muistikuviansa pohjalta. Paikkoja yhdistää tunne yhteenkuuluvuudesta, rauhasta ja samanaikaisesta sekasorrosta. Muistot paikoista sekoittuvat työhuoneella maalaushetken olotilaan. Värit ovat Starrin tekemisessä yhtä tärkeitä kuin itse aiheet.

Strarrin näyttely Paikat joita kannan mukani Galleria Uudessa Kipinässä kertoo muistoista ja kaipuusta. Näyttelytekstissään (Starr 2023) hän kertoo ajattelevansa ajan kulumista kävellessään puutarhassa. Hän muistelee lapsuutensa kiipeilypuuta ja pohtii, jäikö siihen jälki kuten häneen jäi.

Starrin teoksissa herkulliset pastellisävyt yhdistyvät voimakkaisiin sävyihin. Maalauksissa on upeita murrettuja oransseja, tummaa turkoosia,

vaaleanpunaista ja syvää vihreää. Rungas väripaletti muistuttaa minua kukkivasta puutarhasta. Satumaisissa sävyissä on jotain haikeaa. Voimakkaat siveltimen vedot tuovat teoksiin liikkeen tuntua, mutta silti niistä välittyy rauha. Teokset vaikuttavat yhtäaikaisesti pohdituilta ja sattumanvaraisilta.

Tunnistan Starrin taiteellisista lähtökohdista paljon samaa: muistelu ja muistojen sekoittuminen maalaushetken olotilaan sekä värien suuri merkitys. Mielestäni muistin varassa työskenteleminen tekee teoksista mielenkiintoisia. Ihmisten muistikuvissa korostuvat eri asiat samoista hetkistä ja paikoista. Toisinaan todellisuus voi turmella muistikuvat, joista haluaisi pitää kiinni.

4 Tekijyydestä

Olen kamppailut itse itselleni asettamieni rajoitteiden kanssa koko opiskeluajan. Tunnen taiteilijana painetta olla selkeä. Painetta olla jotain, jonka voisi tiivistää yhteen sanaan tai jonka teokset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden vuodesta toiseen. Samaan aikaan kun halusin kokeilla kaikkea, ajattelin hiljaa mielessäni olevani vain maalari.

Kolmantena opiskeluvuotena annoin itselleni luvan kokeilla kaikkea. Innostuin savesta, pastelliliiduista, puuväreistä, ryijyistä ja tekstiilitaiteesta. Menin savipajalle tekemään savesta rikkaruohoja, mutta keramiikan jämäptiys ja samanaikainen ennustamattomuus turhautti minua. Lasitteiden arvaamattomuus ärsytti, koska värit ovat teoksissani merkittäviä. Oli kuitenkin mukavaa tehdä keramiikkaa ja haastaa omaa kolmiulotteista ajattelua. Työskentelin kolmantena opiskeluvuotena paljon ryijyjen parissa. Niiden tekeminen alkoi tuntua liian kaavamaiselta ja ne muistuttivat minua liikaa kodin tekstiileistä. Halusin jotain tilallisempaa maalausteni rinnalle.

Taiteellisessa opinnäytetyössäni maalaus ja tekstiiliveistokset kohtaavat ja se tuntuu juuri nyt hyvältä. Pystyn jatkamaan maalausteni ajatuksia kolmiulotteisesti. Koen, että eri materiaaleilla tehdyt teokset täydentävät toisiaan. Tekstiiliveistokset tuovat maalausteni maisemat kolmiulotteiseen muotoon. Loppua kohden taiteellisen opinnäytetyöni alkuperäinen suunnitelma on kääntynyt pääläelleen, kun tekstiilitaide onkin saanut maalausta suuremman roolin. Maalaukset toimivat kuitenkin tärkeinä pohja-aineistoina veistokselleni.

Eri materiaalien kanssa työskentely vahvisti tunnettani siitä, mitä haluan tehdä. Minun on nyt helpompi keskittyä maalaamiseen ja tekstiilitaiteeseen, kun olen saanut kokeilla muitakin tekniikoita. Tekeminen tuntuu kaiken kokeilun jälkeen selkeämmältä, eikä mielessäni myllerrä kymmeniä ideoita samaan aikaan.

Vaikka olen työskennellyt eri tekniikoilla, aihepiirini on pysynyt puutarhassa ja luontomuistoissa. Kolmantena opiskeluvuotena tehdyt teokset muodostivat Kasvimaa-näyttelyn Brinkhallin kartanon Pakaritupaan.

Luonnon kauneuden arvostaminen on taiteellisen työskentelyni lähtökohtana ja se tuntuu välillä naiivilta tai vanhanaikaiselta. Koen ajoittain painetta käsitellä taiteessani jotain painavampaa asiaa. Pidän kuitenkin kiinni puutarhoista, sillä ne tuntuvat minulle tärkeiltä ja innostun niistä aina uudelleen ja uudelleen. Puutarhamaisemat kertovat eri teoksissani eri tarinaa.

4.1 Tekstiilitaide

Tekstiilitaiteilija Sannu Vaaralan näyttely Earthy Neons Asbestos Art Spacessa koostui värikkäistä ja runsaista tekstiilitaideteoksista. Vaarala kertoo laajentavansa ihmisten käsitystä luonnosta ja sen väreistä. Teoksissaan hän pohtii luonnon ja urbaanin ympäristön suhdetta, ja sitä, miten ne kommunikoivat keskenään. Hän kuvailee, miten luonto ottaa vallan ihmisen rakentamassa ympäristössä. (Vaarala 2023.)

Earthy Neons -näyttelyn teokset ovat räikeitä, mutta harmonisia. Sävyt vaikuttavat tarkkaan mietityiltä ja niillä on teoksissa iso rooli. Vahvat värit yhdistettynä herkkiin muotoihin ja pikkutarkkaan viimeistelyyn luo mielenkiintoisen jännitteen. Vaaralan teokset koostuvat pienistä paloista, joista muodostuu isompi kokonaisuus. Runsas rypäs rajautuu tarkaksi alueeksi pohjakankaan muodon mukaan.

Vaaralan tekstiilireliefien huolelliset pistot ja värivalinnat luovat harkittuja kokonaisuuksia, jotka huokuvat arvokkuutta. Teoksista välittyy niihin käytetyn ajan ja ajatustyön määrä. Teosten orgaanit muodot muistuttavat katsojaa eri kasveista, mutta jättävät tilaa tulkinnoille.

Kuva 4 Sannu Vaarala, Earthy Neons, 2023.

Tekstiiliveistosten parissa työskenteleminen on minulle melko uutta ja suhtaudun siihen kokeilevasti. Työskentelyyn sisältyy leikin kaltaisia elementtejä, kun sovitan nuppineulojen avulla, mikä kasvi voisi kasvaa mistäkin. Pehmokasvit tuntuvat minulle jopa inhimillisiltä ja joskus tuntuu, että niilläkin on tunteet. Tekstiiliveistosten työstäminen tuntuu vapaalta, eikä minulla ole siinä samanlaisia sääntöjä tai raameja kuin maalauksessa.

Suhtaudun tekstiiliveistokseen osittain kuin maalaukseen. Teokseni syntyvät samankaltaisesti kuin Vaaralan tekstiilireliefit: pienistä paloista syntyy suuri veistos. Pienistä paloista koostuvan veistoksen työstäminen muistuttaa minua maalauksesta ja sen siveltimen vedoista. Tekstiiliveistoksessa toistuu siveltimen vedon kaltaisia muotoja, kuten kaartuvia korsia tai pieniä lehtiä.

Pehmo-näyttelyä avaavassa tekstissä pohditaan, miten pehmeät materiaalit ja käsityötekniikat voivat joko vahvistaa teosten merkityksiä tai olla niiden kanssa ristiriidassa (HAM 2022). Koen veistosteni pehmeiden turvallisenä. Ne tuovat mieleeni lapsuuden lelut ja kuvailenkin veistoksiani kasvipehmoleluiksi, kun koetan selittää, minkä parissa työskentelen opinnäytetyössäni. Pehmeys korostaa taiteessani pohtimiani sisältöjä, kuten lapsuusmuistoja ja turvallisuuden tunnetta. Fanny Tavastila toteaa luovansa taiteessaan itselleen turvapaikkoja, jotka edustavat sitä, mitä hän toivoisi elämän olevan (Sparfvén 2023). Tunnistan tämän ajatuksen täysin myös omassa taiteellisessa työskentelyssäni. Veistosten kautta pyrin korostamaan turvallisen tilan tuntua ja jäljittelemään puutarhan kaltaista omaa suljettua maailmaa.

4.2 Työskentelytahti

Fanny Tavastila korostaa haastattelussaan (Sparfvén 2023) eletyn elämän merkitystä: se tuo töihin syvyyttä. Ilman elettyä elämää taiteilijalla ei ole hänen mukaansa mitään annettavaa. Siksi jaksot, jolloin taiteilija ei tee mitään, ovat yhtä tärkeitä kuin itse työskentelyjaksot.

Huomaan työskentelyni koostuvan taiteellisen tekemisen lisäksi tyhjästä ajanjaksoista, jolloin käytän enemmän aikaa ajatteluun, havainnoimiseen ja suunnitteluun. Kun tekeminen tuntuu jumittavan, ulkona käyminen selkeyttää ajatuksia.

17.1.2024

Tuntuu, että tarvitsisin taiteellisen työskentelyni edistämiseksi aikaa aineiston keräilyyn. Pää lyö tyhjää taiteen suhteen, mutta haluaisin silti tuntea olevani tehokas. Parasta olisi kai mennä kävelemään ja käyttää aikaa ajatteluun, näkemiseen ja kokemiseen. Se juuri vie taidettani eteenpäin. (Osmonen 2024.)

Kun en voikaan maalata öljy- tai akryyliväreillä päivittäin, koska sopivaa maalaustilaa ei ole lähellä saatavilla, huomaan miettiväni maalaamista enemmän kuin aiemmin. Valmistaudun tuleviin maalaushetkiin keräämällä muistiin näkemiäni mielenkiintoisia väriyhdistelmiä tai siveltimen jälkiä toisten taiteilijoiden teoksista sekä omista teoksistani. Kun maalaushetki lopulta saapuu, uppoudun hetkeen ja imen ympäristöstäni kaiken, enkä aina muista miettiä ennakkoon ajateltuja väriyhdistelmiä. Huomaan maalausteni merkitsevän minulle enemmän kuin aiemmin, koska pystyn työskentelemään maalauksen parissa rajatummin.

Vuodenajat ohjaavat työskentelyäni. Suomen sääolosuhteiden takia maalaan pääosin keväällä ja kesällä. Kylmät vuodenajat vietän sisällä tekstiilitaiteen parissa. Pääsen oikeaan tunnelmaan valokuvien ja muistelun avulla. Tekstiiliveistosten parissa on helpompi työskennellä sisällä, koska veistos syntyy hitaasti, eikä tietystä luontohetkestä.

25.9.2023

Menen maalamaan syyskuun viimeisenä viikonloppuna puutarhaan ja toivon, että lopputuloksena on maalaus tai maalauksia, jotka ovat osa taiteellista opinnäytetyötäni. Pieni paine kasvaa, kun säät kylmenevät ja luonto alkaa kuihtua. Tekstiilitaidetta pystyn luomaan vuoden ympäri, mutta ulkoilmamaalaus ei onnistu Suomen säässä kuin pienen ajan vuodesta. (Osmonen 2024.)

Maalaukseni ovat hetken tiivistymiä. Ne syntyvät nopeasti, melkein poikkeuksetta yhden päivän aikana. Toisin on tekstiiliveistosten kanssa, joiden syntyminen vie useita satoja tunteja.

Lähestyn pehmeitä veistoksia yksi pala kerrallaan: pienistä osista kasvaa iso kokonaisuus. Olen ommellut taiteellisen opinnäytetyöni veistosta sekä käsin että koneella. Kun ompelen käsin, pystyn samalla ajattelemaan ja asettumaan hetkeen. Hitaalla työtavalla on minulle rentouttava vaikutus ja hitaus tuntuu minulle merkitykselliseltä. Ompeluhetket poikkeavat muuten niin nopeatempoisesta kaupunkielämästä, joka on täynnä ärsykeitä.

Joskus tekeminen tuntuu jumittavalta, varsinkin ison kokonaisuuden kanssa työskennellessä. Silloin ompelukone mahdollistaa nopeamman työskentelyn ja tuntuu helpottavalta ommella koneella pitkät suorat. Taiteellisen opinnäytetyön loppupuolella ompelukone tuntui pelastajalta, koska olin työskennellyt teoksen parissa jo yli puoli vuotta. En kuitenkaan tällä hetkellä jaksaa ompelukoneen ääntä päivästä toiseen – ompelukoneen nopea tikkaus voi saada minussa aikaan kiireen tunnun.

5 Väreistä

Kesä oli saapumassa maailmaan.
Sen kaikki puut ja lehdet olivat kirkkaita, ihania, vihreitä.
Koko maailma oli vihreä.
Sitten sammakot hyppelivät lumpeenlehdistä
lumpeelle ja lumpeelle.
Lumpeenlehdetkin tanssivat.
– Pihla 6 v. (Pyykkö ym. 2020.)

Värit ovat suuressa osassa tekemistäni ja joskus jopa teoksen lähtökohta.
Tunnen lapsenomaista iloa sateen jälkeen hehkuvista väreistä. Vihreys on
kauneinta – luonto on silloin parhaimmillaan. Haluan tallettaa teoksiini tämän
naiivin ilon, jota koen ulkona hehkuvista väreistä.

16.10. 2023

*Maalasin viikonloppuna ja maisema oli jo kovin syksyinen. En innostunut jo
ruskeiksi muuttuneista ruskalehdistä vaan halusin maalata kukkia ja vihreyttä.
Muistelin koko työskentelyn ajan, miltä kesän värit näyttivätään. (Osmonen
2024.)*

Kuva 5 Viivi Osmonen. Miltä kesä tuntuikaan, öljyväri kankaalle, 70 x 70 cm, 2023.

Muistelu pitää minut kiinni väreissä ja kukissa. Kylminä vuodenaikoina Suomen lyhyttä kesää muistellessa sen värikylläisyys tuntuu epätodelta, kuin paratiisilta. Harmaatkin vuodenajat lipsahtavat teoksiini, jolloin myös tietynlainen kuolema tulee osaksi muuten aika paratiisimaisia teoksia. Kuihtuvat kasvitkin ovat kauniita murrettuine sävyineen ja kippuralehtineen. Maalauksissani epäsävyt korostavat heleitä pastelleja. Joudun pinnistelemaan, että löydän kylmien aikojen harmaudesta kauneutta ja siksi maalaan harvoin talvisia maisemia. Joskus haastan kuitenkin ajatteluani ja koetan laajentaa turvallisen tuttua väripalettiani. Talvisten maisemien värittömyys ei kuitenkaan saa aikaan samanlaista innostusta, enkä maalaa ulkona haastavien sääolosuhteiden vuoksi. Mitä pimeämpi maisema, sitä vaikeampi minun on muistaa kaikki värisävyt, jotka kesällä hohtavat. Talven pimeydessä tuntuu mahdottomalta, että luonto on ollut joskus niin runsas.

13.10.2023

Kävin maanantaina kangaskaupassa ja jonottaessani kassalle huomasin ihanan laventelin sävyisen kankaan. Ihastuin väriin heti ja ostin kangasta puoli metriä, vaikken tiennyt, mitä siitä tekisin. Olen tehnyt siitä kämmenen kokoisia lehtiä ja nyt ompelen niitä kiinni toisiinsa. Huomasin, että ne näyttävät tulppaanin lehdiltä. En vielä tiedä tulevatko ne osaksi jotain isompaa rypästä vai tuleeko niistä itsenäinen kimppu. (Osmonen 2024.)

Muuntelen kasvien värejä vapaasti mielikuvituksen mukaan. Yhdistelen kasveja toisiinsa luoden uusia lajeja: otan yhden kasvin muodon ja toisesta värin. Innostun pastellisävyistä, pidän niiden herkkyydestä ja makeudesta. Samaan aikaan ne kuitenkin erottuvat ympäristöstään vahvoina ja luovat maisemista unenomaisia. Makeat sävyt vievät teostani kauemmas todellisuuden lähtökohdasta ja vaaleanpunaisuus tuntuu melkein väkisinkin kanta-aottavalta. Tärkeintä minulle on, että teokseni sävyt soivat keskenään, oli materiaali mikä tahansa. Tekstiilitaiteen kanssa täydellisten sävyjen löytäminen on aiheuttanut välillä päänvaivaa ja käynkin kangaskaupassa ja kirpputoreilla useita kertoja etsimässä juuri oikeita kankaita.

6 Lopuksi

Ulkona maalaaminen on muuttanut tekemistäni enemmän kuin osasin odottaa. Maalausketket ovat täynnä sekä innostusta että rauhaa ja kylminä aikoina kaipaen ulkona työskentelyn pariin. Ulkona maalaaminen on taiteellisen työskentelyni kohokohtia. Aion jatkaa ulkona maalaamista inspiraation sekä terveyteni vuoksi tulevaisuudessakin. Pohdin, toisiko myös tekstiilitaiteen ainakin osittain ulkona tekeminen jotain lisää teoksiini. Olisiko mahdollista vangita nopeasti ohikiitäviä luontohetkiä tekstiiliveistoksiksi?

Luonto tarjoaa minulle rentouttavia ja kokonaisvaltaisia hetkiä, jolloin näen elämää hetken selkeämmin. Haluan jatkaa luontoaiheen parissa työskentelyä ja tutustua lisää tekstiilitaiteeseen.

Opinnäytetyö on tarjonnut minulle tilan syventyä pohtimaan omaa taiteellista työskentelyäni, materiaaleja ja teemoja. Olen tutustunut samojen teemojen ja materiaalien kanssa työskenteleviin taiteilijoihin, mikä on avannut myös omaa ajatteluaani. On antoisaa lukea samankaltaisten aiheiden kanssa työskentelevien taiteilijoiden kirjoituksia, silloin oma tekeminenkin tuntuu merkityksellisemmältä. Näen nyt selkeämmin taiteelliset lähtökohtani ja pystyn sanoittamaan tekemistäni paremmin. Voin todeta Tove Janssonin (1991, 23) sanoin: ”He unohtivat kokonaan murheensa ja juoksivat syvemmälle ja syvemmälle lumottuun puutarhaan.”

Lähteet

- Aarniosuo, A. & Haro, S. 2022. Rinnastus – Selma Haron kanssa kulttuuritila Tuo Tuossa. Viitattu 24.11.2023. <https://mustekala.info/rinnastus-selma-haron-kanssa-kulttuuritila-tuo-tuossa/>
- HAM 2022. Pehmo. Viitattu 23.11.2023. <https://www.hamhelsinki.fi/exhibitions/pehmo/>
- Jansson, T. 1991. Muumit ja suuri tuhotulva. Helsinki: WSOY.
- Lokal n.d. Fanny Tavastila. Viitattu 13.11.2023. <https://lokalhelsinki.com/fi/fanny-tavastila/>
- Luonto, ihminen ja taide. 2. Kesytetty luonto taiteessa. 2021. Esitetty 19.7.2023 Yle. Viitattu 6.11.2023. <https://areena.yle.fi/1-51002494>
- Maijala, M. 2022. Taikurinkukka. Helsinki: Etana Editions.
- Marjakangas, T. 2016. Ystävät ja harrastukset vaikuttavat luontosuhteeseen enemmän kuin asuinpaikka. Viitattu 8.3.2024. <https://yle.fi/a/3-9338264>
- Osmonen, V. 2024. Työpäiväkirja.
- Puheen Aamu: Ihmisellä on sisäsyntyinen kaipuu luontoon. 2016. Toim. Peltsi Peltola ja Jere Pehkonen. Yle Puhe. Viitattu 21.11.2023. <https://arenan.yle.fi/poddar/1-3339468>
- Pyykkö, M; Jensen, T. & Brucker, H. 2020. Luontorunokilpailun voittajat on valittu – kuuntele runot Jenni Haukion lausumana! Viitattu 25.9.2023. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/03/25/millainen-suomen-luonto-on-runon-kielella-osallistu-luontorunokilpailuun>
- Rinta-Tassi, M. 2022. Puutarhan maalari. Viitattu 22.11.2023. <https://yle.fi/a/3-12469743>
- Sara Hildénin taidemuseo 2022. Anna Retulainen: Puutarha kuin maalaus (traileri). Viitattu 22.11.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=XEYTwpuCb74>
- Sparfvén, J. 2023. Riverå Archive: Tropiikissa kotona. Viitattu 13.11.2023. <https://riveramagazine.fi/rivera-archive-tropiikissa-kotona/>

Starr, S. 2023. Saija Starr – Paikat joita kannan mukani. Viitattu 3.11.2023.
<http://galleriauusikipina.fi/saija-starr-teemu-siika-maarit-rantala-anna-reivila/>

Starr, S. n.d. Kuvataiteilijamatrikkeli. Viitattu 3.11.2023.
<https://kuvataiteilijamatrikkeli.fi/taiteilija/starr-saija>

Tukiainen, K. 2013. Katja Tukiainen works part two. Helsinki: Parvs publishing.

Tukiainen, K. 2022. Tyttöarmeija – kerronnallinen taide tilassa. Viitattu 28.11.2023.
https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7534/Tukiainen_Katja_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vaarala, S. 2023. Sannu Vaarala – Earthy Neons. Viitattu 3.11.2023.
<https://www.myhelsinki.fi/fi/n%C3%A4e-ja-koe/tapahtumat/sannu-vaarala-earthly-neons>

Vienola, S. 2020. Kuvataiteilija Anna Retulainen hoivaa kukoistavaa puutarhaansa intuitiivisesti: ”Puutarhasta on tullut tärkein teokseni”. Viitattu 23.11.2023. <https://www.meillakotona.fi/artikkelit/kuvataiteilija-anna-retulaisen-puutarha>